

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Bc. Vojtěch Hanzlovský

Název diplomové práce: Splynutí fikce a reality v románech Philipa K. Dicka
The Unity of Fiction and Reality in the Novels of Philip K. Dick

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamila Vráňková, Ph.D.

Oponent diplomové práce: Mgr. Renata Janktová, M.A., Ph.D.

I. Cíl práce a jeho naplnění: 1. Cíl práce byl stanoven a naplněn v souladu s tématem

II. Struktura práce: 1. Logická, jasná a přehledná

III. Práce s literaturou: 1. Výborná: zvoleny a použity vhodné prameny, častá a výstižná práce s citacemi, využití náročné teoretické literatury

IV. Prezentace a interpretace dat: 1. Systematická, logická prezentace, originální a důsledná interpretace

V. Formální stránka: 1. Odpovídá stanoveným požadavkům. Pouze anglické summary není součástí online verze textu, ale je vloženo do kopie DP v knihovně aglistiky PF JU a do poznámky č.1 v rámci posudku.

VI. Jazyk práce: a) Po stránce stylistické 1) výborná

b) Po stránce lexikálně-gramatické 1) výborná

VII. Náročnost zpracování tématu: 1. Velmi vysoká

VIII. Přínosy práce: 1. Velmi přínosná práce, originální zpracování a názory, předkládá nová zjištění

The Unity of Fiction and Reality in the Novels of Philip K. Dick: English Summary

During his over thirty-years-spanning writing career, Philip K. Dick managed to produce a substantial oeuvre of more than 44 novels and 120 short stories. While Dick himself famously spent most of his life struggling with various paranoid fears, bizarre visions and phobias, his novels gradually became widely regarded as a testament to postmodern experience, stirring both exhilaration and a sense of uneasiness in its readers. As Stanisław Lem (1975, s. 62) famously observed, Philip Dick does not leave “his critics an easy life, since he does not so much play the part of a guide through his fantasmagoric worlds as he gives the impression of one lost in their labyrinth¹”. To read Dick’s novels means to embrace the chaos of the author’s mind, or to refuse his desperate attempts to grasp the substance of what it means being human in a hostile mechanized world altogether as delusional ramblings of a madman.

Whatever praise bestowed upon Dick for his ability to create a memorable effect is often repudiated by his apparent formal crudeness and stylistic shortcomings, some of which can be safely attributed to the fact that for the full third of his career he remained, sometimes unwillingly, sometimes proudly, confined within the walls of the science fiction genre scene. Even in the later years and after his major literary breakthroughs, namely *The Man in the High Castle* (1962), *Ubik* (1969) and *Flow My Tears, the Policeman Said* (1974), Philip Dick stalwartly adhered to the narrative devices typical for the 1950s pulp magazines. His system of reality dialectics (frequently referred to as an ontological instability in this thesis), while arguably not always successfully realized, is regularly presented to the reader in a form of cheap science fictional plots, and Dick adopts this as a deliberate authorial strategy, leaving the reader wondering whether they are being subjected to a wild speculation or whether the author is presenting his own recreation or fictional adaptation of some existing philosophical or theological concept.

As of today, there can be very little doubt that Dick managed to forge a strong personal vision of the 1960s and the 1970s in the United States, complete with underlying countercultural and anti-systemic tones, fears of how the scientific progress and technology might affect the human psyche, vivid descriptions of the torment wrought by the then prevalent drug abuse and the (even today very much relevant) tendencies to come to terms with reality through a personalized belief system built along the lines of the US New Age movements. While using and abusing the inner workings of popular literature, Philip K. Dick was able to raise numerous complex questions, which in turn attracted an array of scholars, cultural theorists and literary critics to his works, with many of them preferring their own narrow, specialized approach to his writings. All the existing partial readings of PKD may prove challenging to deal with for anyone, who is attempting any kind of analysis of his works, and yet, there is a prevalent notion among the biographers and professional critics that, whatever else he might have been, Philip Dick was an author deeply influenced by the postmodern social (dis)order.

This thesis discusses the VALIS novel trilogy, which consists of *VALIS*, *The Divine Invasion* and *The Transmigration of Timothy Archer*. Written during the last period of its author’s life, the *Trilogy* offers many unique elements which are far less prominent or altogether absent from Dick’s earlier writings. PKD attempted to experiment with both the form of these texts and their narrative cohesion, which is especially true in *VALIS*, but also reused some of his earlier concepts, often adding a slight of his then-favorite esoteric twist to them.

Among these three novels, only *The Divine Invasion* can be undoubtedly labeled as science fictional as it is the only one in the series that employs clearly defined futuristic novum and makes a use of typical SF motifs of advanced technology (space travel, otherworld colonies, flying cars, machines preserving consciousness in frozen bodies). *VALIS*, on the other hand, is a novel written in a style of postmodern metafiction and focuses mainly on the author’s own personal experiences. This is not to say that the fabula of the novel is a faithful retelling of real-life events, or even an attempt at one, *VALIS* is basically a novelization of Dick’s famous speculative diary, the co-called *Exegesis*, and can be easily read as a manifesto of author’s sudden streak of obsessive religious fervor, yet with clearly identifiable SF elements (alternate realities, thought extracting technologies). *The Transmigration of Timothy Archer* is a roman à clef, an intimate tribute to Dick’s real-life friend, mentor and religious inspiration - Episcopal bishop James Pike, who tragically died in Israeli desert in 1969. *Transmigration* is in essence a mainstream novel, likes of which Dick always strived to publish but scarcely had a chance in his earlier years, and in a sense a realistic, more skeptical take on the topic of the two previous titles. The SF elements in *Transmigration* are very subtle, mostly taking a shape of later dismissed speculations (the titular transmigration of bishop Timothy Archer into the mind of schizophrenic Bill), but Dick still writes the story as a pulp novelist, which is clear from his fast-paced, ever-changing style of narration.

The Trilogy may be considered, in a sense, a pinnacle of Philip K. Dick’s rich and often ambivalent oeuvre. While the respective novels are usually analyzed in terms of Dick’s key themes, his philosophical, theological and ethical speculations, this thesis chose a different approach. It is a well-known fact among Dickian scholars that for most of his active writing career, he displayed a strong tendency towards autobiographization. For this reason, multiple biographical sources were drawn upon in order to provide a better understanding of Dick’s multilayered narrative style, which often oscillates between real-life concepts and fictional speculative designs. While this thesis chooses to present biographical category as an important part of PKD’s writings, the motivation behind this methodological step is not to provide a psychological profile of the author or to discern his authorial intents, the biography is threatened rather as a convenient and easily approachable connection between otherwise very different texts. To put it simply, the main focus is being put on the perceived interweaving of the fictional and extratextual realities in Dick’s works not on the analysis of author’s possible motivations.

The opening part of this thesis deals primarily with an overview of Dick’s poetics, his position within popular culture and critical reflections on his works. It can be argued that Philip K. Dick’s mastery lies not in a colorful storytelling but rather in a distinctive ability to use his plots to corrupt (or disrupt and deconstruct) the, in Lyotardian terminology, “grand narrative” that lies beyond the textual boundaries of the fictional reality. The first part of second chapter of this thesis constitutes an attempt to closely examine the specifics of this peculiar exchange between Dick’s fiction and the “outer” reality. The following sections of the second chapter are dealing with biographical characteristics of PKD’s writing as well as with the summaries of each respective part of the *Trilogy*. The third chapter discusses various realization of literary postmodernism which are deemed relevant for the topic of this thesis. The motivation behind the third chapter is twofold. Firstly, it further specifies the postmodern narrative strategies that are recalled throughout the entirety of this text and provides some other examples than Dick’s own works. Secondly, it serves as a basis for a discussion over the selected parts of the primary texts, which itself is a content of the fourth chapter.

¹ LEM, Stanisław, 1975. Philip K. Dick: A Visionary among the Charlatans. *Science Fiction Studies* [online]. Vol. 2, no. 1 (March, 1975), p. 54–67 [2022-02-19]. Cf. <http://www.jstor.org/stable/423>.

Vyjádření vedoucího diplomové práce:

Vojtěch Hanzlovský předkládá výjimečnou práci, která je pozoruhodná originálním a náročným tématem, vysokou obsahovou i jazykovou úrovní, i zcela výjimečným propojením interpretace textu s literární teorií. Analýza je zaměřena na trilogii Philipa K. Dicka VALIS (1978), The Divine Invasion (1980) a The Transmigration of Timothy Archer (1982), která je posuzována z hlediska postmoderní filosofie. Výborná znalost primární literatury je doplněna obdivuhodným přehledem o literatuře sekundární (Barthes, Foucault, Jameson, Hassan, Suvin...), což spolu s nadprůměrným, komplexním zpracováním zkoumaného tématu posunuje tuto diplomovou práci na úroveň doktorské disertace.

K přednostem diplomantova přístupu patří vysoce odborný a zároveň citlivý, tvůrčí a originální přístup k literární interpretaci, naprostá samostatnost, pečlivost, důkladnost a odpovědnost, a v neposlední řadě intenzivní zájem o zvolené téma. Jak naznačuje již titul práce, Vojtěch Hanzlovský poukazuje zejména na relativitu individuální zkušenosti v rámci prolínání reality a fikce v románu na pozadí zajímavých literárních, kulturních i společenských souvislostí. Východiskem zkoumání je velmi přínosná, vědecky podložená teoretická charakteristika pojmů, spojených se žánrem science fiction (například „novum“). Diplomant zároveň upozorňuje na filosofický přesah, díky kterému byl Philip K. Dick nazván „Shakespeare science fiction.“ Pro hlubší pochopení Dickova díla je důležitá i jeho osobní, životní zkušenost, které se Vojtěch Hanzlovský věnuje velmi do hloubky a celkově se zamýšlí nad významem biografického přístupu k literárnímu dílu.

Vlastní analýze jednotlivých příběhů trilogie předchází přehledné představení hlavních rysů postmodernismu (pastiř, rozrušení časovosti, fragmentárnost, volné asociace, paranoia, bludný kruh a metafikce). Vojtěch Hanzlovský si všímá všech důležitých aspektů, které v následující kapitole ukazuje na konkrétních příkladech z Dickových děl. Je třeba ocenit i funkční využití citací, které velmi vhodně doplňují vlastní text, osvětlují vědecká východiska a ilustrují autorův přístup k analyzované problematice. Odkazy ke konkrétním teoretickým studiím i k autentickému literárnímu textu jsou vždy konfrontovány s vlastním pohledem diplomanta na dané téma.

Žánr science fiction je tak prostřednictvím předkládané analýzy Dickovy trilogie představen jako neopominutelný proud literárního vývoje, který je působivě propojený s filosofickou, teologickou i psychologickou dimenzí lidského prožívání světa.

Spojení diplomantových rozsáhlých a hlubokých teoretických znalostí, velmi pozorného a vnímavého čtení i schopnosti vyjadřovat se na vysoké akademické úrovni a zároveň čtivě a poutavě vytváří podnětný a inspirující text, který je velmi přínosný pro všechny, kdo se zajímají o propojení literatury s otázkami a výzvami našeho stále se měnícího a stále tajemného světa.

Práce splňuje a přesahuje všechny požadavky kladené na tento typ prací, a velmi ráda ji proto doporučuji k ústní obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: 1. výborně

Otázky k obhajobě: Co Vás na zkoumané trilogii nejvíce zaujalo? Vedou podle Vás teologické odkazy (motiv spasitele) k posílení etické stránky žánru SF nebo spíše naopak?

Podpis vedoucího diplomové práce:*Kamila Králová*.....

Datum: 18.1. 2023